

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tallinna Ringkonnakohus
Kohtukoosseis	Eesistuja Margo Klaar, liikmed Ülle Jänes, Reet Allikvere
Otsuse tegemise aeg ja koht	24.10.2008, Tallinn
Tsiviilasja number	2-07-45611
Tsiviilasi	Tallinna Kinnisvara OÜ hagi Creditcollect OÜ (OÜ KVL Ehitus õigusjärglane), OÜ Loo Invest ja OÜ Smiso vastu nõude tunnustamiseks AS L.Rei (pankrotis) pankrotimenetluses
Vaidlustatud kohtulahend	Pärnu Maakohtu 21.07.2008 otsus
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	OÜ KVL Ehitus ja OÜ Smiso apellatsioonkaebused
Menetluse liik	Kirjalik menetlus
Menetlusosalised ja nende esindajad	Tallinna Kinnisvara OÜ (registrikood 11052247; Tartu mnt 80D Tallinn) ja tema esindaja Kristo Teder; OÜ Creditcollect (OÜ KVL Ehitus õigusjärglane, registrikood 11196578; Jõe tn 3 Tallinn) ja tema esindaja Silver Eensaar; OÜ Loo Invest (astus kostjana menetlusse OÜ Mapri Projekt asemel 08.05.2008, registrikood 11371389; Jõe 3 Tallinn) ja tema esindaja Gemo Pihel; OÜ Smiso (registrikood 10411796; Tartu mnt 80 Tallinn) ja tema esindaja Ksenia Kravtšenko
RESOLUTSIOON	Tühistada Pärnu Maakohtu 21.07.2008 otsus ja jätta Tallinna Kinnisvara OÜ hagi Creditcollect OÜ, OÜ Loo Invest ja OÜ Smiso vastu nõude tunnustamiseks AS L.Rei (pankrotis) pankrotimenetluses rahuldamata. Apellatsioonkaebused rahuldada.
Kohtukulude jaotus	Maakohtu ja ringkonnakohtu menetluskulud jätta Tallinna Kinnisvara OÜ kanda.
Edasikaebamise kord	Otsuse peale võib edasi kaevata üksnes vandeadvokaadi

vahendusel Riigikohtule 30 päeva jooksul otsuse kättetoimetamisest.

Hageja nõue ja põhjendused

Pärnu Maakohtu 27.04.2007 otsusega kuulutati välja AS L.Rei (pankrotis) pankrot. OÜ Tallinna Kinnisvara esitas 18.05.2007 vastavalt PankrS §-le 94 AS L.Rei (pankrotis) pankrotimenetluses nõudeavalduse summas 815 064 krooni. Nõudeavalduse kohaselt Tallinna Kinnisvara OÜ ja AS L.Rei (pankrotis) sõlmisid 10.01.2005 laenulepingu mille alusel sai AS L.Rei (pankrotis) laenu 235 000 krooni tagastamise tähtajaga 31.12.2005. Pooled leppisid laenulepingus kokku, et laenusaaja kohustub tasuma laenusummalt intressi 6% aastas, laenu tähtaegselt tagastamata jätmise korral on laenuandjal õigus nõuda viivist 0,5 % tagastamata laenusummast iga viivitatud päeva eest. AS-i L.Rei (pankrotis) on 18.05.2007 seisuga võlausaldajale kohustatud tasuma põhivõlgnevuse 235 000 krooni, intressid (355 päeva eest) 13 714 krooni ja viivise (482 päeva eest) 566 350 krooni, kokku 815 064 krooni. Nõue AS L.Rei (pankrotis) vastu ei ole pandiga tagatud.

27.09.2007 AS L.Rei (pankrotis) nõuete kaitsmise koosolekul jäi hageja nõue tunnustamata, kuna OÜ KLV Ehitus, OÜ Mapri Projekt ja OÜ Smiso vaidlesid nõudele tervikuna vastu.

Hageja palus tunnustada oma nõuet AS L.Rei (pankrotis) pankrotimenetluses teises rahuldamisjärgus summas 815 064 krooni.

Kostja OÜ KVL Ehitus vastuväited

OÜ KVL Ehitus vaidles hageja vastu. 10.01.2005 hageja ja AS-i L. Rei (pankrotis) vahel sõlmitud laenuleping on allkirjastatud ühelt poolt E. L. kui laenuandja ehk hageja juhatuse liikme ja teiselt poolt E. L. kui laenusaaja ehk AS-i L.Rei (pankrotis) juhatuse liikme poolt. AS L.Rei (pankrotis) suhtes algatati Tartu Maakohtu 22.12.2004 määrusega pankrotimenetlus, mistõttu oli AS-i L. Rei (pankrotis) majanduslik seisund väga halb ja lisakohustuste võtmine oli ebamõistlik. Arvestades nimetatud asjaolusid, on kõrge intressi ja viivisega võetav laen - samal ajal, kui käimas on pankrotimenetlus - ilmselgelt aktsiaseltsi igapäevase majandustegevuse raamest väljuv tehing. Seega oleks AS-il L. Rei (pankrotis) pidanud laenulepingu sõlmimiseks olema nõukogu nõusolek. TsÜS sätte mõtte kohaselt, kuivõrd E. L. kui AS-i L. Rei (pankrotis) juhatuse liige teadis, et aktsiaseltsi suhtes on algatatud pankrotimenetlus, pidi E. L. kui hageja juhatuse liige samuti teadma, et aktsiaseltsi suhtes on käimas pankrotimenetlus ning majanduslik olukord ei võimalda laenu tagastada. Kuivõrd mõlemat ettevõtet esindas sama isik, pidi E. L. kui hageja esindaja samuti teadma, et AS-il L. Rei (pankrotis) on laenulepingu sõlmimiseks vajalik nõukogu otsus. Arvestades, et mõlema poole esindaja E. L. teadis, et vastavad otsused tehingu tegemiseks puuduvad, on tehing tühine.

Isegi kui leping oleks kehtiv, ei tõendanud hageja laenusumma ülekandmist. Kuivõrd hageja ei tõendanud raha väljamaksmist AS-ile L. Rei (pankrotis), on hageja nõue põhjendamatu ja tõendamata.

Hageja on kasutanud oma õigusi hea usu põhimõtte vastaselt, viivitades nõude esitamisega. Laenulepingu kohaselt kohustus AS L. Rei (pankrotis) laenu tagastama hiljemalt 31.12.2005. Hageja esitas võlgnikule nõude 18.05.2007, so kaks aastat pärast kohustuse sissenõutavaks muutumist. Võlgniku kohustusest teavitamise asemel lasi hageja viivisel pahatahtlikult kasvada ning esitas nõude viimasel hetkel - pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist. Hageja on kaotanud õiguse nõuda laenu tagastamist koos viivise ja intressiga.

Hageja nõutav viivis on ebamõistlikult kõrge – viivisenõue ületab üle kahe korra põhinõuet. PankrS

§-st 107, § 101 lg-st 2, § 103 lg-test 2 ja 3 tulenevalt on kostjal nõudele vastu vaieldes ja võlausaldaja nõudele vastuväiteid esitades samad õigused, mis võlgnikul, keda esindab haldur. Seega saab kostja taotleda kohtult viivise vähendamist. Hageja ei ole kahju tekkimist tõendanud. Põhivõlast suuremat viivisenõuet tuleb hagejal kohtus põhjendada, hageja ei ole vastavaid argumente esitanud. Hageja nõutav viivisemäär 180% aastas ületab vähemalt kuueteistkordselt seaduses fikseeritud viivisemäära. Lisaks puudub AS-il L. Rei (pankrotis) käesoleval ajal aktiivne majandustegevus ning ettevõtte on maksejõuetu. Arvestades AS-i L. Rei (pankrotis) majanduslikku olukorda ning erakordselt kõrget viivisenõuet, on hageja viivisenõue põhjendamatu ning ebamõistlik.

Riigikohus on viivise alandamise põhjusena tunnustanud ka seda, kui viivisenõue jäeti esitamata mõistliku aja jooksul. Kuivõrd hageja esitas võlgnikule nõude alles üle kahe aasta hiljem pärast kohustuse sissenõutavaks muutumist, on hageja ebamõistliku käitumise tõttu kasvanud viivis erakordselt suureks. Hageja ei esitanud viivisenõuet mõistliku aja jooksul, mistõttu on põhjendatud viivise vähendamine.

Kostja OÜ Smiso vastuväited

OÜ Smiso hagi ei tunnistanud. Hageja ei tõendanud, et võlgniku ja hageja vahel oli sõlmitud laenuleping, mille kohaselt andis hageja võlgnikule laenu summas 235 000 krooni, et laenusumma on hageja poolt võlgnikule üle antud ning et laenusumma jäi võlgniku poolt hagejale tagastamata.

PankrS § 107 kohaselt võib võlausaldaja taotleda nõude tunnustamist kohtus üksnes samal alusel ja mitte suuremas ulatuses kui nõude puhul, mille ta oli esitanud kaitsmiseks nõuete kaitsmise koosolekul. Hageja 18.05.2007 nõudeavalduse kohaselt hageja nõue võlgniku vastu tulenes hageja ja võlgniku vahel sõlmitud laenulepingust, mille kohaselt hageja andis võlgnikule laenu summas 235 000 krooni. Hagiavalduse lisas 3 toodu kohaselt tuleneb hageja nõue muust lepingust, mille kohaselt andis hageja võlgnikule laenu väidetavalt 350 000 krooni. Pankrotihaldurile esitatud nõudeavalduses toodud nõude alused ja põhjendused ei vasta hagiavalduses sisalduvatele põhjendustele, mis annab täiendavat alust kahelda hageja nõude olemasolus.

Hageja ei tõendanud laenusumma üleandmist võlgnikule, mistõttu on tegemist rahatu lepinguga. Ainuüksi lepingule allakirjutanud isiku kinnitus, et laenusumma olevat kätte saadud, ei tõenda laenusumma tegelikku üleandmist, eriti arvestades asjaolu, et mõlemalt poolt kirjutas lepingule alla sama isik E. L..

Hagiavalduse esitamisel oleks hageja pidanud arvestama, et kostjate esindajad avaldasid nõuete kaitsmise koosolekul, et nemad vaidlesid nõuetele vastu tõendamatusel motiivil. Seega oleks hageja pidanud esitama täiendavad tõendid oma väidete põhjendamiseks. Hageja põhistas hagiavaldust ja lisas hagiavaldusele samad tõendid, mis olid lisatud pankrotihaldurile esitatud nõudeavaldusele. Selline põhistamine on ilmselt ebapiisav hageja nõude tunnustamiseks pankrotimenetluses.

ÄS § 159 lg 1 p 1 ja lg 4 kohaselt ei või osahing anda laenu oma osanikule, kelle osa esindab rohkem kui 5 protsenti osakapitalist, seda keeldu rikkuv tehing on tühine. Väidetava laenulepingu sõlmimise ajal oli võlgnik hageja ainuosanik, seega on leping tühine. TsÜS § 84 lg 1 kohaselt ei ole tühisel tehingul algusest peale õiguslikke tagajärgi ja hagejal puudub õigus nõuda võlgnikult tühise lepingu alusel intressi ning viivise tasumist. TsÜS § 84 lg 1 teise lause kohaselt tagastatakse tühise tehingu alusel saadu vastavalt alusetu rikastumise sätetele. Hageja ei tõendanud, et ta andis võlgnikule üle rahalisi vahendeid, ei ole tal õigust nõuda võlgnikult laenu põhisumma tagastamist.

Laenulepingus sätestatud viiviste summa on ebamõistlikult suur. Hageja nõudis laenulepingust

tulenevate nõuete tunnustamist põhivõlgnevuse 235 000 krooni, intressi 13 714 krooni ja viiviste 566 350 krooni ulatuses. Väidetava laenulepingu p 1.4.2 kohaselt kohustus võlgnik tasuma hagejale laenusumma tähtaegselt tasumata jätmise korral viivist 0,5% tagastamata summalt iga tasumisega viivitatud päeva eest. Tulenevalt VÕS § 113 lg-st 5 saab viivise nõude kaudu võlausaldaja esmajoonelise võimaluse kohustuse rikkumisest tuleneva eeldatava kahju hüvitamise nõude realiseerimiseks kokkulepitud suurus. Laenulepinguga määratud viivis ei omanud hageja jaoks kompensatsioonilist, vaid liigkasulikku iseloomu - viivis 182,5% kalendriaastas on kordi suurem, kui krediitiasutuste poolt laenusuhtes kohaldatav intressimäär ja viivisemäärad, vahe laenatava ja tagasimakstava summa vahel on ebaproportsionaalne. Isegi kui laenulepingu sõlmimise hetkel oli võlgnik raskes majanduslikus olukorras, saanuks ta sõlmida laenulepingu mistahes muu ettevõtja või krediitiasutusega tunduvalt parematel tingimustel.

Viivise- ja intressimäära mõistlikkuse hindamisel peab arvestama, et hageja ja võlgnik on seotud ettevõtjad, võlgnik on hageja ainuosanik, mõlemalt poolt kirjutas lepingule alla sama isik. Laenuleping sõlmiti võlgnikule äärmiselt kahjulikel tingimustel, selle sõlmimise tegi võimalikuks asjaolu, et pooled ei järginud omavahelistes suhtes hea usu põhimõtet ega juhindunud headest kommetest. Laenuleping sõlmiti ainuüksi hageja huvides ja võlgnikule kahjulikult. Hea usu põhimõttega kooskõlas olevaks ei saa lugeda lepingut, mille ainsaks eesmärgiks on kahju tekitamine teisele poolele või selle poole raskesse olukorda seadmine. TsÜS § 86 kohaselt on heade kommetega vastuolus olev tehing tühine. TsÜS § 85 kohaselt saab tühiseks olla ka tehingu osa, käesoleval juhul kokkulepe viivise suhtes. Heade kommetega vastuolus olevaks teeb selle tingimuse mitte ainuüksi ebamõistlikult suur viivisemäär, vaid ka see, et laenulepingu poolteks on omavahel seotud ettevõtjad, kelle puhul on eriti kaheldav taoliste lepingutingimuste määramine. VÕS § 6 lg 2 kohaselt ei kohaldata võlasuhtele tehingust tulenevat, kui see oleks hea usu põhimõttest lähtuvalt vastuvõetav. Riigikohus asus otsuses nr 3-2-1-93-07 seisukohale, et asjaolu, et laenuleping on kehtiv, ei välista, et hageja on võlgnikult laenu sissenõudmisel rikkunud hea usu põhimõtet, mis võib olla aluseks viivisenõude osalisele või täielikule rahuldumata jätmisele. Laenulepingu p-st 1.4.1 tulenevat kokkulepet ei saa kohaldada võlgniku ja hageja vahelisele laenulepingule, kostja palus tuvastada nimetatud laenulepingu punkti tühisuse.

Hageja ei esitanud võlgnikule nõudeid laenusumma tagastamiseks ega viiviste tasumiseks, kuigi laenu tagastamise tähtaeg saabus peaaegu 1,5 aastat enne võlgniku pankroti väljakuulutamist. Hageja ebamõistliku käitumise tõttu kasvasid viivised erakordse suuruseni, mis annab aluse vähendada võlgnikult väljamõistetava viivise summat. Hea usu põhimõttest tuleneb võlausaldajale kohustus oma õigusi mitte kuritarvitada. Seda väljendab ka VÕS § 162 lg 1 ja § 113 lg 8 järgne kohtu võimalus tasumisele kuuluvat viivist vähendada, kui see on võlausaldaja kahjuga võrreldes ülemäära suur. Samade sätete järgi tuleb leppetrahvi vähendamisel arvesse võtta võlasuhte osaliste varalist olukorda ning võlausaldaja õigustatud varalist ja muud tähelepanuväärivat huvi. Kui kohus asub seisukohale, et hagejal on nõue võlgniku vastu, palus kostja vähendada viivist mõistliku suuruseni. Arvestades võlgniku majanduslikku olukorda, ei saa mõistlikuks lugeda viivisemäära, mis ületab VÕS § 113 lg-s 1 sätestatut.

Kostja palus jätta menetluskulud hageja kanda.

Kostja OÜ-l Loo Invest seisukoht
OÜ Loo Invest võttis hagi õigeks.

Maakohtu otsuse põhjendused

Pärnu Maakohus rahuldab hagi osaliselt ja tunnustas OÜ Tallinna Kinnisvara nõuet teises rahuldamisjärgus summas 483 714 krooni AS L.Rei (pankrotis) pankrotimenetluses. Kohus jättis

menetluskulud poolte endi kanda.

PankrS § 107 kohaselt võib võlausaldaja taotleda nõude tunnustamist kohtus üksnes samal alusel ja mitte suuremas ulatuses kui nõude puhul, mille ta oli esitanud kaitsmiseks nõuete kaitsmise koosolekul. Riigikohus asus otsuses nr 3-2-1-146-05 seisukohale, et sama aluse all mõeldakse pankrotiseaduses asjaolusid, mida võlausaldaja esitas nõude tunnustamiseks nõuete kaitsmise koosolekul. Kui hageja esitas hagi samas suuruses ning samadel asjaoludel, mis ta esitas nõude kaitsmisel võlausaldajate üldkoosolekul, on PankrS §-s 107 sätestatud nõue täidetud. Hageja nõude aluseks on hageja ja AS L.Rei (pankrotis alates 27.04.2007) vahel 10.01.2005 sõlmitud laenuleping, mille p 1.1 kohaselt andis hageja AS-ile L.Rei (pankrotis) laenu summas 350 000 krooni. Lepingu p 1.2 kohaselt kohustus laenusaaja kogu laenusumma tagastama ja intressid tasuma hiljemalt 31.12.2005. Laenusaaja kohustus tasuma laenu summalt intressi 6% aastas ning juhul kui laenusaaja jätab tähtaegselt tasumata või tasub mittetäielikult lepingust tulenevad maksed, laenuandjale viivist 0,5% krooni päevas. Pankrotimenetluses esitatud nõuet põhjendas hageja nimetatud laenulepinguga, mille alusel ta andis aktsiaseltsile laenu, millest AS-il L.Rei (pankrotis) on tagastamata põhisumma 235 000 krooni, intressid 13 714 krooni (11.01.2005-31.12.2005 – 355 päeva) ja viivis 566 350 krooni (01.01.2006-27.04.2007 – 482 päeva). Nõuete kaitsmise koosolekul 27.09.2007 jäi hageja nõue tunnustamata. 29.10.2007 hagiavalduses nõude tunnustamiseks kattub hageja nõude suurus nõuete kaitsmisel esitatud nõudega.

Asjaolu, et hageja andis AS-ile L.Rei laenu summas 350 000 krooni ja et hageja andis rahasumma laenusaajale üle, on tõendatud AS L.Rei kinnitusega laenulepingu p-s 1.1, et AS L.Rei (pankrotis) on laenusumma kätte saanud. Laenu tagasimaksmine nõutud ulatuses ei ole tõendatud.

Seega on hageja nõude olemasolu AS L.Rei (pankrotis) vastu tõendanud. Kohtule ei esitatud tõendeid, et hagejal kui laenuandjal ei oleks õigust raha tagasi saada. Laenusaaja ei ole raha saamist vaidlustanud.

Laenulepingus lepitati kokku intressimääras 6% aastas laenusummalt. Laenusaaja on intressimäära aktsepteerinud. Vastavalt hageja intressiarvestusele võlgneb AS L.Rei (pankrotis) talle intressidena kokku 13 714 krooni 11.01.2005-31.12.2005, so kokku 355 päeva eest. Kohus pidas hageja intressinõuet põhjendatuks ega pea seda ebamõistlikult suureks.

Kuna laenusaaja ei tasunud laenu ega intressi, on hageja õigustatud nõudma viivist 0,5% päevas (laenulepingu p 1.4.2), viivist arvestatakse puudujäävalt summalt. 31.12.2005 oli võlg 235 000 krooni. Viivise arvestamisel tuleb lähtuda nimetatud summast alates 01.01.2006 pankroti väljakuulutamiseni 27.04.2007 (482 päeva). Hageja viivisenõudeks on 566 350 krooni.

Kohus nõustus OÜ KVL Ehitus ja OÜ Smiso seisukohaga, et hageja kasutas oma õigusi hea usu põhimõtte vastaselt, viivitades nõude esitamisega. Laenulepingu kohaselt kohustus AS L. Rei (pankrotis) laenu tagastama hiljemalt 31.12.2005. Hageja esitas nõude võlgniku pankrotimenetluses 18.05.2007, so aasta ja 5 kuud pärast kohustuse sissenõutavaks muutumist. Kohtule ei esitatud tõendeid, mis kinnitaks, et hageja esitas võlgnikule ka vastavaid nõudeid. Hageja selline käitumine põhjustas viivise kasvamise rohkem kui kahekordselt üle põhinõude. Kohus nõustus OÜ-ga KVL Ehitus ja OÜ-ga Smiso, et hageja ei esitanud võlgnikule nõuet mõistliku aja jooksul, kuigi tal oli selleks võimalus, mistõttu hageja ei käitunud hea usu põhimõttega kooskõlas. See aluseks viivisenõude vähendamisele. Võlgniku ja võlausaldaja huvisid kaaludes vähendas kohus hageja viivisenõuet 235 000 kroonini.

Kohus ei nõustunud OÜ KVL Ehitus ja OÜ Smiso seisukohaga, et 10.01.2005 laenuleping on

tühine, kuna ÄS § 159 lg 1 p 1 ja lg 4 kohaselt ei või osahing anda laenu oma osanikule, kelle osa esindab rohkem kui 5% osakapitalist. Hageja osundas õigesti ÄS § 159 lg-le 2, mis lubab tütarettvõtjal anda emarettvõtjale laenu, kui laenu andmine ei kahjusta tütarettvõtja majanduslikku olukorda ega tema võlausaldajate huve. Pooled ei vaidle, et hageja on AS L.Rei (pankrotis) tütarettvõtja. Vastavalt ÄS § 159 lg 2 oli hagejal õigus anda AS-ile L.Rei (pankrotis) laenu, kui laenu andmine ei kahjustanud hageja majanduslikku olukorda ega hageja võlausaldajate huve. 10.01.2005 laenuleping saab tühine olla vaid siis, kui laenu andmisega kahjustati hageja majanduslikku olukorda või võlausaldajate huve. Kohtule ei esitatud tõendeid, et hageja majanduslik olukord halvenes või hageja võlausaldajate huvid said kahjustada seoses 10.01.2005 laenulepingu alusel AS-ile L.Rei (pankrotis) antud laenuga. Kostjate väited 10.01.2005 laenulepingu tühisuse osas on tõendamata ja paljasõnalised. Hageja kinnitas, et tema majanduslik olukord ei halvenenud ning hageja võlausaldajate huvid ei kahjustunud seoses 10.01.2005 laenulepingu alusel AS-ile L.Rei (pankrotis) antud laenuga. AS L.Rei (pankrotis) kui hageja ainuosanik ei ole märkinud, et hageja majanduslik olukord halvenes laenu andmise tõttu või laenu andmine kahjustas hageja võlausaldajate huve.

Kohus nõustus hagejaga, et kuna 10.01.2005 laenulepingu poolteks on hageja ja AS L.Rei (pankrotis) mitte kostjad, puudub kostjatel õiguslik alus vaidlustada laenulepingu kehtivust. Hageja andis laenu AS-ile L.Rei (pankrotis) ning AS L.Rei (pankrotis) ei ole vaidlustanud laenu saamist ega 10.01.2005 laenulepingu kehtivust.

OÜ KVL Ehitus apellatsioonkaebuse põhjendused

OÜ KVL Ehitus palus apellatsioonkaebuses otsuse tühistada osas, milles hagi rahuldati; teha uus otsus ja jätta hagi rahuldamata ning mõista hagejalt välja menetluskulud OÜ KVL Ehitus kasuks.

Apellant ei nõustunud kohtu seisukohaga, et laenusumma 350 000 krooni laenusaaajale üleandmine on tõendatud AS L.Rei (pankrotis) antud kinnitusega laenulepingu p-s 1.1. Hageja ei tõendanud laenusumma AS-ile L.Rei (pankrotis) üleandmist. Ainuüksi AS L.Rei (pankrotis) juhatuse liikme kinnitus ja allkiri laenulepingul ei tõenda laenusumma tegelikku üleandmist. Laenulepingu alusel väidetavalt üleantud laenusumma 350 000 krooni on piisavalt suur, et hagejal ei tohiks olla raskusi selle üleandmist näiteks maksekorralduse koopiaga tõendada. Hageja valitud tõendamisviis ei ole piisav, samuti ei ole raha maksmise tõendamine sellisel viisil tavapärane. Hageja tahtmatus esitada dokumenti, mis tõendaks üheselt raha faktilist üleandmist, viitab otseselt, et laenusummat ei ole kunagi üle antud.

Arvestades pankrotimenetluse ning nõude tunnustamise menetluse iseloomu ja asjaolu, et laenulepingu pooled on omavahel seotud, peab nõude tõendamiseks esitatud tõenditesse suhtuma tavapärasest rangemalt ning hindama tõendeid kogumis, vältimaks „kokkumängu“. Selline kõrgendatud tähelepanu tõendite hindamisel on tingitud pankrotistunud ettevõtte võimalikust huvist jagada pankrotivara endaga seotud ettevõtetele ning pankrotistunud ettevõtte tütarfirma huvist saada emafirma pankrotivarast võimalikult suur osa. Laenulepingu poolteks on emafirma ja tütarfirma ning ainus tõend laenu faktilise üleandmise kohta on emafirma kinnitus. Kohus ei hinnanud tõendeid igakülgselt, täielikult ja objektiivselt, mistõttu jõudis ebaõige kohtuotsuseni. Hageja nõue on tõendamata. Senine pankrotimenetlus on näidanud, et AS-iga L.Rei (pankrotis) seotud isikute eesmärk on AS-i L. Rei (pankrotis) pankrotivara vastu võimalikult paljude nõuete esitamine.

Käimasolev pankrotimenetlus on teine AS L.Rei (pankrotis) suhtes algatatud pankrotimenetlus. Esimene pankrotimenetlus AS-i L. Rei (pankrotis) suhtes algatati Tartu Maakohtu 22.12.2004 määrusega. Vaidlusalune laenuleping sõlmiti AS-i L.Rei (pankrotis) esimese pankrotimenetluse käigus, mistõttu oleks pidanud info laenulepingu alusel saadud 350 000 kroonist jõudma esimese

pankrotimenetluse ajutise pankrotihaldurini. Sellist infot pankrotimenetluse käigus ei ilmnenud, mis viitab, et laenu faktiliselt üle ei antud. Laenuleping allkirjastati E. L. kui laenuandja ehk hageja juhatuse liikme ja E. L. kui laenusaaja ehk AS-i L. Rei (pankrotis) juhatuse liikme poolt. AS-i L. Rei (pankrotis) majanduslik seisund oli kohustuste võtmiseks halb ning laenulepingule allakirjutanud juhatuse liige oli sellest teadlik.

Hageja viitas 07.02.2008. vastuses, et erinevalt laenulepingus märgitud 350 000 kroonisele summale on hageja nõue 235 000 krooni, kuna AS L. Rei (pankrotis) on osaliselt laenu tasunud. Hagiavalduses ja nõudeavalduses märgiti põhinõudeks 235 000 krooni, mitte 350 000 krooni. Intresse arvestati 235 000-kroonise nõude, mitte 350 000 krooni suuruse nõude põhjal. Seega esinevad olulised vasturääkivused vastustaja esitatud nõude ning nõude aluseks olevates dokumentides märgitud laenusumma suurustes.

Kohtuotsusega osaliselt rahuldatud intressi ja viivisenõue on põhjendamatu, kuivõrd hageja ei tõendanud nende nõuete aluseks oleva põhisumma üleandmist.

Väär on maakohtu seisukoht, et kuna 10.01.2005 laenulepingu poolteks on hageja ja AS L.Rei (pankrotis) mitte kostjad, puudub kostjatel õiguslik alus vaidlustada laenulepingu kehtivust. PankrS § 103 lg-st 2 tuleneb võlausaldaja õigus vaielda nõudele vastu. Võlausaldajale on antud võimalus vaidlustada alusetute nõuete esitamine pankrotivara suhtes, et kaitsta iseenda nõuet pankrotivara suhtes. Lähtudes maakohtu tõlgendusest, ei oleks võlausaldajal sisuliselt võimalik kasutada PankrS § 103 lg-st 2 tulenevat õigust nõue sisuliselt vaidlustada.

OÜ Smiso apellatsioonkaebuse põhjendused

OÜ Smiso palus apellatsioonkaebuses otsuse tühistada ja teha uue otsuse, millega jätta hagi rahuldamata. Juhul, kui kohus asub seisukohale, et OÜ Tallinna Kinnisvara ja AS-i L.Rei (pankrotis) vahel 10.01.2005 sõlmitud laenuleping on kehtiv, tunnustada AS-i L.Rei (pankrotis) ja OÜ Tallinna Kinnisvara vahel 10.01.2005 sõlmitud laenulepingu p-s 1.4.1 sätestatud kokkulepe viivise kohta tühiseks ning jätta OÜ Tallinna Kinnisvara nõue viivise osas summas 566 350 krooni tunnustamata. Juhul, kui kohus asub seisukohale, et AS-i L.Rei (pankrotis) ja OÜ Tallinna Kinnisvara vahel 10.01.2005 sõlmitud laenulepingu p-s 1.4.1 sätestatud kokkulepe viivise kohta ei ole tühine, vähendada viivisemäära kuni VÕS § 113 lg-s 1 ettenähtud määrani ning tunnustada OÜ Tallinna Kinnisvara nõuet vaid selles osas. Juhul, kui ringkonnakohus ei saa asja ise lahendada, saata asi vastavas ulatuses maakohtule uueks läbivaatamiseks. Apellant palus jätta OÜ Tallinna Kinnisvara kantud menetluskulud tema enda kanda ja mõista OÜ-lt Tallinna Kinnisvara välja OÜ Smiso kantud menetluskulud.

Laenuleping sõlmiti laenusaaja nõukogu heakskiiduta ja ÄS § 306 lg 2 nõuete rikkumisega. Laenu võtmine oli tehing, mis nõudis nõukogu nõusolekut, seda enam, et laenu võeti suure intressiga ja pankrotieelses olukorras. Nõusolekut laenulepingu sõlmimiseks AS L.Rei (pankrotis) nõukogu ei andnud ja kuna laenuleping allkirjastati mõlemalt poolt sama isiku poolt, oli vastava nõusoleku puudumisest teadlik ka hageja. Seega on laenuleping tühine. Kohus ei põhjendanud oma mittenõustumist väitega, et laenuleping on tühine sellele nõukogu heakskiidu puudumise tõttu.

ÄS § 159 lg 1 p 1 ja lg 4 kohaselt on laenuleping, mille alusel osaühing annab laenu oma osanikule, kelle osa esindab rohkem kui 5% osakapitalist, tühine. Kuna 100% vastustaja osadest kuulusid AS-ile L.Rei (pankrotis), oli nimetatud isikute vahel sõlmitud laenuleping tühine.

ÄS § 159 lg 2 ja 4 kohaselt, kui tütarettevõtja annab emaettevõtjale laenu ja see kahjustab osaühingu majanduslikku seisundit või võlausaldajate huve, on selline tehing tühine. AS L.Rei (pankrotis)

pankrotimenetlus algatati Tartu Maakohtu 22.12.2004 määrusega ja laenuleping AS L.Rei (pankrotis) ja vastustaja vahel sõlmiti 10.01.2005. Olles makseraskustes, võttis AS L.Rei (pankrotis) pankrotieelses olukorras laenu, mille tagastamine oli vähetõenäoline. Tehing ilmselgelt kahjustas vastustaja majanduslikku seisundit ja võlausaldajate huve, kuna hageja esindaja laenulepingu sõlmimisel pidi AS L.Rei (pankrotis) juhatuse liikmena teadma AS L.Rei (pankrotis) kehvast majanduslikus seisust. Apellant ei nõustunud kohtu järeldusega, et väited laenulepingu tühisuse osas on paljasõnalised. TsÜS § 84 lg 1 kohaselt ei ole tühisel tehingul algusest peale õiguslikke tagajärgi, mistõttu puudub hagejal õigus nõuda laenulepingust tulenevaid viiviseid ja intresse. Kuivõrd hageja ei tõendanud laenusumma üleandmist, puudub hagejal õigus nõuda ka väidetava laenusumma tagastamist. PankrS § 107 kohaselt võib taotleda nõude tunnustamist kohtus üksnes samal alusel ja mitte suuremas ulatuses kui nõude puhul, mis oli esitatud kaitsmiseks nõuete kaitsmise koosolekul. Seega, isegi kui eeldada, et laenusumma anti hagejale üle, esitas hageja laenulepingu tühisuse puhul nõude valel alusel ning hagi ei saa kuuluda rahuldamisele. Riigikohtu 23.10.2007 otsuse nr 3-2-1-93-07 kohaselt on kostjana menetluses osaledes võlausaldajal nõudele vastuväiteid esitades samad õigused, mis võlgnikul. Seega on apellandil õigus vaidlustada vastustaja ja AS L.Rei (pankrotis) vahel 10.01.2005 sõlmitud laenulepingu kehtivust ja esitada kõiki vastuväiteid samade õigustega, mis on lepingupoolel.

Hageja ja AS L.Rei (pankrotis) vahel 10.01.2006 sõlmitud laenuleping on rahatu, kuna laenu andmine pole tõendatud. Apellant ei nõustu sellega, et laenu andmist tõendab laenulepingus sisalduv kinnitus laenu saamise kohta, kuna laenulepingu mõlemat poolt esindas sama füüsiline isik ning tema kinnitust raha üleandmise ja saamise kohta võib pidada ebausaldusväärseks. Laenulepingust ega teistest esitatud dokumendist ei nähtu, millal, kelle poolt ja kellele laenusumma üle anti ning kas see toimus sularahas või maksekorralduse alusel. On ilmne, et niivõrd suure laenusumma üleandmise kohta peavad laenuandjal või laenusajal säilima veel dokumente lisaks laenulepingule. Laenusumma üleandmise kohta täiendavate tõendite puudumine viitab, et laenusummat AS-ile L.Rei (pankrotis) üle ei antud. Hagejal puudub laenusumma üleandmist tõendav maksekorraldus või akt. Laenusumma üleandmine niivõrd suures ulatuses sularahas, ilma kirjaliku dokumendi vormistamiseta, on ebatavaline ja kahtlusttekitav. On selgusetu, kes oli laenusummat vastuvõtvas isikuks, kuna laenulepingu laenuandja ja laenuvõtjana allkirjastanud E. L. ei saanud iseendale laenusummat üle anda. Laenu mitteüleandmisele viitab ka asjaolu, et hageja esitas põhinõude summas 235 000 krooni, samas on laenulepingust tulenev laenusumma 350 000 krooni. Hageja väide, et osa laenusummast oli tagasi makstud, on paljasõnaline, hageja ei tõendanud laenusumma üleandmist ega selle osalist tagasimaksmist.

Hagiavalduses arvestati intresse summalt 235 000 krooni, mitte lepingujärgselt laenusummalt 350 000 krooni. On ebaselge, kas väidetavalt tagastatud laenuosalt intresse või viiviseid maksti. Kui nõustuda hageja väitega, et osa laenusummast tagastati ennetähtaegselt, jääb ebaselgeks, miks ei nõua hageja selle summa kasutamise eest AS-ilt L.Rei (pankrotis) intresse. Kuna lepingu järgi tekkis laenu tagastamise ja intressi tasumise kohustus alles 31.12.2005, pidi hageja nõue sisaldama ka intresse väidetavalt varasemalt tagastatud laenusumma eest.

Raamatupidamise seaduse (RPS) § 2 lg 1 ja 2 kohaselt on eraõiguslikul juriidilisel isikul kohustus korraldada raamatupidamist ja finantsaruandlust. RPS § 4 lg 1 kohaselt peab raamatupidamist korraldama nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest. Laenulepingust tulenev kinnitus laenusumma kättesaamise kohta ei ole RPS-i kohaselt piisav rahavoo dokumenteerimine, sellest ei selgu, millal rahalised vahendid vastu võeti, kelle poolt ning kas ja millal need anti üle ettevõtte kassasse. Eeltoodust nähtub, et hageja ei dokumenteerinud vajalikul moel väidetava laenusumma laekumist, kuna laenusummat AS-ile L.Rei (pankrotis) ei

laekunud.

Ainsa tõendi, mis viitas võimalikule laenusumma üleandmisele, seadis apellant kahtluse alla ning hageja võimetus laenusumma üleandmist tõendada sarnases olukorras tavapäraste tõenditega (maksekorraldus või kassa sissetuleku order vms), viitab, et kohtu järeldus laenusumma üleandmise tõendatuse kohta oli väär ja ennatlik.

Laenulepingu p-de 1.4.1 ja 1.4.2 kohaselt kohustus laenusaaaja tasuma intressi 6% laenusummast aastas ja viivist 0,5% päevas. Laenulepingu p 1.2 kohaselt oli laenu ja intresside tasumise tähtajaks 31.12.2005. Hageja esitas AS-ile L.Rei (pankrotis) oma nõude alles 18.05.2007 ehk 1,5 aastat pärast kokkulepitud maksetähtaega. Seega hageja ei esitanud AS-ile L.Rei (pankrotis) nõuet mõistliku tähtaja jooksul, vaid pahatahtlikult venitas sellega, eesmärgiga rikastuda ajapikku kogunevate viiviste ja intresside arvelt. Hageja ei käitunud hea usu põhimõttega vastavuses ja on seetõttu kaotanud oma õiguse nõuda laenusumma tagastamist koos viiviste ja intressidega. Kohus küll arvestas hageja hea usu põhimõtte vastase käitumisega, vähendades viiviseid, kuid ei põhjendanud oma mittenõustumist sellega, et hageja on kaotanud oma õiguse viiviste ja intresside nõudmiseks. Arvestades eeltoodut ja asjaolu, et kohus nõustus sellega, et hilise nõude esitamisega kasutas hageja oma õigusi hea usu põhimõtte vastaselt, kohaldas kohus valesti menetlusõigusnormi.

Hageja nõutav laenulepingust tulenev viivis on ebamõistlikult kõrge ja vastuolus heade kommetega. On tavapärane kohtupraktika, et kõrvalnõudeid põhinõuet ületavas summas välja ei mõisteta, v.a, kui võlausaldaja tõendab temal kahju tekkimise. Kohus nõustus, et hilise nõude esitamisega hageja kasutas oma õigusi hea usu põhimõtte vastaselt. Seega pidi kohus vähendama viivisenõuet VÕS § 162 lg 1 alusel 235 000 kroonilt veelgi, arvestades vastustaja hea usu põhimõtte vastast käitumist ja asjaolu, et AS L.Rei (pankrotis) on pankrotistunud äriühing, millel puuduvad rahalised vahendid majandustegevuse jätkamiseks ja võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Laenulepingujärgne viivisemäär ületab 16 kordselt seadusjärgset viivisemäära, moodustades 182,5% laenusummast kalendriaastas ja on ilmselgelt liigkõrge. Liigkõrge intress koosmõjus sellega, et laenuleping sõlmiti seotud isikute vahel ilma nõukogu vajaliku heakskiiduta ja pooli esindas lepingu sõlmimisel sama isik, kes väidetavalt võttis iseenda käest vastu ka laenusumma, viitab viivisemäära tühisusele vastuolu tõttu heade kommetega. TsÜS § 86 lg 1 kohaselt on heade kommetega vastuolus olev tehing tühine. Viivisenõue tuleb jätta rahuldamata laenulepingus sätestatud viivisemäära headele kommetele mittevastavuse tõttu.

Vastused apellatsioonkaebustele

Tallinna Kinnisvara OÜ apellatsioonkaebustele ei vastanud. OÜ Loo Invest apellatsioonkaebuste suhtes seisukohta ei esitanud.

Ringkonnakohtu otsuse põhjendused

Kolleegium, tutvunud tsiviilasja materjalidega, leiab, et maakohtu otsus tuleb TsMS § 657 lg 1 p 2 järgi tühistada ja uue otsusega jätta hagi rahuldamata.

PankrS § 94 lg 1 kohaselt tuleb võlausaldajal esitada haldurile nõudest teatamiseks nõudeavaldus, milles märgitakse nõude sisu, alus ja suurus ja samuti see, kas nõue on tagatud pandiga. Nõudeavaldusele lisatakse avalduses nimetatud asjaolusid tõendavad dokumendid. Hageja nõudeavalduses ja hagiavalduses esitatud asjaolude kohaselt on ta andnud AS-le L.Rei (pankrotis) 10.01.2005 sõlmitud laenulepingu alusel laenuks 235 000 krooni, mis on tagastamata. Nõude tõendamiseks on lisatud 10.01.2005 sõlmitud laenuleping.

VÕS § 396 lg 1 sätestab, et laenulepinguga kohustub üks isik (laenuandja) andma teisele isikule

(laenusaaajale) rahasumma või asendatava asja (laen), laenusaaaja aga kohustub tagasi maksma sama rahasumma. TsMS § 230 lg 1 järgi peab hagi aluseks olevaid asjaolusid tõendama hageja. Seega tuleb hagejal tõendada, et AS L. Rei (pankrotis) on laenulepingu alusel saanud hagejalt raha ja see on tagastamata. Hageja on raha üleandmist AS-le L.Rei (pankrotis) tõendanud 10.01.2005 sõlmitud laenulepingu p-ga 1.1, mille kohaselt laenuandja annab laenusaaajale laenu summas 350 000 krooni, millise summa kättesaamist kinnitab laenusaaaja oma allkirjaga lepingul. Laenulepingule on nii hageja kui ka AS L.Rei (pankrotis) juhatuse liikmena alla kirjutanud juhatuse liige E. L.. Muid dokumente raha üleandmise kohta hageja esitanud ei ole. Kolleegium leiab, et ainuüksi laenulepingus fikseeritu ei ole piisav, et tuvastada laenuks antud raha üleandmist AS-le L.Rei (pankrotis). Laenulepingu mõlemad pooled on juriidilised isikud. Raamatupidamise seaduse § 2 lg-te 1 ja 2 kohaselt on Eestis registreeritud juriidilised isikud kohustatud korraldama raamatupidamist ja § 4 p 1 järgi tuleb raamatupidamist korraldada viisil, mis tagaks aktuaalse, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamise raamatupidamiskohuslase finantsseisundist, majandustulemustest ja rahavoogudest. Raamatupidamise seaduse § 4 p 2 järgi on raamatupidamiskohuslane kohustatud dokumenteerima kõiki oma majandustehinguid. Laenu andmine ja raha vastuvõtmine ning laenu tagasimaksmine on majandustehingud, mida nii hagejal kui ka AS-l L.Rei (pankrotis) tuli dokumenteerida. Kuna kostjad on väitnud hageja nõudele vastu selle tõendmatuse motiivil, siis oleks kolleegiumi arvates tulnud hagejal esitada kohtule lisaks lepingule ka muid tõendeid, millest nähtuks laenusumma üleandmine AS-le L.Rei ja mis kinnitaksid usaldusväärselt ja veenvalt laenu saamist. Eeltoodu tõenditeks oleksid võinud olla raamatupidamis- ja pangadokumendid, mis tõendavad raha saamist AS L.Rei (pankrotis) poolt. Ainuüksi lepingule allakirjutanud isiku paljasõnaline kinnitus, et laenusumma olevat kätte saadud, ei tõenda piisava veenvusega laenusumma tegelikku üleandmist. Kolleegium märgib, et laenulepingust ei tulene isegi see, kas laenusumma anti üle sularahas või kanti üle panga kaudu. Hageja on väitnud, et AS L.Rei (pankrotis) on talle võla osaliselt tagastanud, kuid ka selle asjaolu tõendamiseks ei ole hageja esitanud ühtegi tõendit. AS L.Rei (pankrotis) poolt laenu osalise tagastamise kohta tõendite esitamine oleks lisanud veenvust hageja väidetele laenu üleandmise kohta.

Kolleegium märgib, et õige on kostjate väide, mille kohaselt hageja nõudeavaldus ja sellele lisatud laenuleping on vastuolulised. Nõudeavalduses ja hagiavalduses on hageja märkinud, et AS L.Rei (pankrotis) sai laenu 235 000 krooni, kuid lisatud laenulepingu kohaselt oli summa 350 000 krooni. Hageja on kirjalikus vastuses kostjate vastusele selgitanud, et nõue on esitatud lähtudes tasumata võlast, kuid millal ja kuidas on tasumine toimunud, ei ole hageja selgitanud.

Kuna hageja ei ole tõendanud laenuna raha üleandmist AS-le L.Rei (pankrotis), ei ole ta õigustatud nõudma AS-lt L. Rei (pankrotis) laenu tagastamist. Eeltoodu tõttu tuleb hagi jätta rahuldamata ja hageja nõue AS L.Rei (pankrotis) pankrotimenetluses tunnustamata.

Kuna kolleegium on leidnud, et laenuks antud raha üleandmine AS-le L.Rei (pankrotis) ei ole tõendatud ja eeltoodu tõttu tuleb hagi jätta rahuldamata, siis kolleegium ei kontrolli poolte esitatud ülejäänud väidete õigsust ja ei hinda nende tõendamiseks esitatud tõendeid.

Tulenevalt TsMS § 162 lg-st 1 tuleb seoses hagi rahuldamata jätmisega ja apellatsioonkaebuse rahuldamisega nii maakohtus kui ka ringkonnakohtus kantud menetluskulud jätta Tallinna Kinnisvara OÜ kanda.

Reet Allikvere

Ülle Jänes

Margo Klaar